

DELAVSKA PRAVICA

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.-, za četrt leta Din 15.-, za pol leta Din 30.-, za inozemstvo Din 7.- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na uprave Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2205. Štev. čekovnega računa 14.900

Krščanski socialisti in Delavska zbornica

(Referat tovariša F. Terseglava na obnem zboru Jugoslovanske strokovne zveze dne 31. maja 1931.)

Klub krščanskih socialistov Delavske zbornice je tudi v tem času težke gospodarske in socialne krize vršil v Delavski zbornici svojo nalogo, da v lojalnem sporazumu z vsemi delavskimi skupinami te zbornice skuša lajšati položaj delavstva v Sloveniji, da brani njegove pravice in ohrani socialno zakonodajo, oziroma jo izboljša, kjer in kolikor se v obstoječih razmerah da.

Treba je priznati, da se je Delavska zbornica ta naloga v izredno težavnih prilikah, v katerih zadnja leta živimo, posrečila, in kdor njenega dela še vedno ne bi vedel primerno ceniti, ta naj se samo vpraša, kaj bi se bilo lahko zgodilo, kakšen bi lahko bil danes položaj našega delavstva, ako ne bi Delavska zbornica čuvala nad pravicami delavstva in ako ne bi si bila pridobila ugleda vseh merodajnih činiteljev, tako da so se njeni predlogi, nasveti in ugovori vedno resno upoštevali?

Preidimo sedaj k njenemu delu, h kateremu smo tudi zastopniki krščanskega socialističnega delavstva v njej po svojih močeh pošteno prispevali.

Preko Delavske zbornice smo skušali predvsem ustvarjati v javnosti razumevanje za delavske težnje in potrebe. To je bila v zadnjih letih težka in važna naloga. Preživljamo leta težke gospodarske krize, ki so v naši državi obenem leta velikih zakonodajnih reform. Delodajavska zastopstva skušajo prepričati javnost in vlado, da zahteva gospodarska kriza poslabšanje delavskega socialnega zavarovanja in delavske zaščitne zakonodaje. Zato je razumljivo, da se je delavstvo balo, da ne bi stališče kapitala v tej krizi vplivalo neugodno na vršče se zakonodajno delo.

Sicer leže veliki vzroki sedanje gospodarske krize baš v tem, da potrošna moč delovnih množic ne odgovarja stalno rastoči produkciji. Iz tega sledi, da more odstraniti krizo le izboljšanje delovnih pogojev, večje plače in krajši delovni čas. Kapital seveda gleda ravno narobe. On pravi: Poedina gospodarstva je mogoče v krizah sanirati tudi s tem, da se druga poedina gospodarstva še nižje potisnejo. Poedino gospodarsko podjetje postane bolj rentabilno, ako reducira delavstvo, podaljšuje delovni čas in znižuje mezde.

Delodajavske stanovske organizacije in zbornice se gibljejo v ideologiji izoliranega gospodarstva in vplivajo v tem zmislu na javno mnenje in javno upravo. V tem zmislu so delodajavske organizacije takoj po 6. januarju naslovile na najvišje mesto posebno spomenico, kjer dajejo izraza mnenju, da zahteva vedno težja gospodarska kriza poslabšanje delavske zakonodaje in delovnih pogojev.

Nasproti temu je bilo treba energične protiakcije. Delavske zbornice so razvile veliko propagando, da popularizirajo delavsko gledanje na te probleme, ki odgovarja po našem globokem uverjenju tudi javnim interesom. (Pritrjevanje.) V posebni spomenici na predsednika vlade so podvrgle spomenico delodajavskih organizacij ostri pa objektivni kritiki. Delavska zbornica za Slovenijo je izdala z bogatim statističnim materialom opremljeno študijo: »Iz statistike delavskega zavarovanja«, kjer pojasnjuje odnose med socialnim zavarovanjem in gospodarsko krizo in zbira temeljite podatke o dosedanjih rezultatih našega zavarovanja. Istočasno je izvedla veliko propagandno akcijo za izvedbo delavskega starostnega zavarova-

nja, katero so krepko podprle tudi slovenske občine.

Svoje pozitivne predloge k reformi delavske zaščitne zakonodaje je sestavila naša zbornica v člankih k unifikaciji obrtnega in rudarskega prava, priobčenih v letnem poročilu iz leta 1928. Tekst novega obrtnega zakona, pa tudi novega rudarskega zakona bo pokazal, da so bili vplivi teh študij na tekst zakona znatni. Nova zakonodaja bo uredila kolektivne pogodbe, uvedla minimalne odpovedne roke s prisilnim značajem, dala novega razmah obrtnemu šolstvu in izboljšala sodni postopek v sporih iz delovnega razmerja.

Lahko torej konstatiramo, da delo delavskih zastopnikov potom Delavske zbornice ni bilo zaman! (Odobranje.)

Borba za revizijo delavske zaščitne zakonodaje, kjer smo stali s početka v absolutni defenzivi — dokaz za razpoloženja v tej periodi tvori uredba o delovnem času v obrti in trgovini — kaže v drugi polovici, v veliki meri radi aktivnosti in prizadevanja delavskih zbornic drugačno lice. Novi zakoni, ki se pripravljajo, so osvojili marsikako delavsko zahtevo. (Odobranje.)

Manj uspehov smo imeli dosedaj v naši borbi proti prehudemu obdavčenju delavstva. Uslužbeni davek je bil odmerjen zelo visoko, ker se nanj po zakonu ne bi smele pobirati samoupravne doklade. Z uredbami o kuluku se to zakonsko načelo ni varovalo. Od delavstva se pobira v tej obliki progresivna samoupravna doklada, ki znaša za največjega davkoplačevalca 5%, za najmanjšega pa 120% in več. Storili smo vse, da informiramo preko Delavske zbornice vsa merodajna mesta, da se čuti delavstvo s temi odredbami krivično obdavčeno. Delno omiljenje kuluka v Dravski banovini je gotovo vsaj deloma rezultat akcije zbornice.

V zvezi s problemom brezposelnosti bo treba zavzeti delavsko stališče tudi k problemu racionalizacije. Delavska zbornica je zavzela k temu problemu v letošnjem letnem poročilu svoje stališče. Treba je, kakor je dejal ravnatelj Mednarodnega urada dela, racionalizacijo racionalizirati in postaviti pod kontrolo javnosti. (Tako je!)

V zavesti, da se dajo reševati vse te naloge le v sodelovanju z delavskimi svobodnimi organizacijami, ki so nosilke iniciative in delavske mentalitete, je skušala Delavska zbornica strokovne organizacije vseh struj dvigati in podpirati, ne da bi hotela s tem vplivati na pravec njihovega dela. Pri tej priliki se mi zdi potrebno poudarjati, da je živa organična zveza med Delavsko zbornico in svobodnimi delavskimi organizacijami nujno potrebna zato, da Delavske zbornice ne postanejo mrtev birokratičen stroj (Pritrjevanje) ali pa da si ne skušajo prisvajati naloge, ki jih morejo edino uspešno vršiti le svobodne delavske strokovne organizacije. (Ponovno pritrdjevanje.) Pač pa se mora Delavska zbornica, ki prejema iniciativo od živega in nepretrganega razvijajočega se delavskega pokreta, oddolževati delavskim strokovnim zvezam s tem, da jih materialno in moralno podpira. (Tako je!) Delavske zbornice brez ozadja svobodnih delavskih strokovnih organizacij bi bile za razvoj delavstva, njega dvig in funkcijo v javnem življenju popolnoma brezpomemben aparat. (Živahno pritrdjevanje.)

V kolikor so ji dopuščala pičila sred-

Proletarski red

Iz Španije, dežele revolucije, prihajajo dan na dan najrazličnejše vesti — med drugimi tudi ta, da so tam razbili že nad 200 samostanov in da se vandalizem še širi. Zanimivo je pa to, da so pustili frančiškanske samostane nedotaknjene, kljub temu, da imajo tudi oni ogromne kolegije.

To dejstvo da misliti. Ustanovitelj frančiškanskega reda, sv. Frančišek Asiški, imenovan »Asiški ubožec«, je postavil svoj red na popolno posnemanje Kristusove osebe, na ukaze in svete evangelija. Odrekel se je vsej imovini, vsem lastninskim pravicam, da celo stremljenju po imovini. In kakor je Kristus šel med najnižje plasti ljudstva ter pustil ošabne in visoke farizejske kroge, tako je ljubil sv. Frančišek radi Kristusa to, kar je majhno, ničvredno v očeh sveta. Ob njegovem času se je v Cerkvah božji močno širil duh kapitalizma in mamizma. Vstajali so reformatorji, močni po številu in besedah. Brez uspeha! Nezadovoljstvo nižjih (tako zvanih »Minores«) je bilo vedno večje, višji (»Majores«) pa so imeli vso oblast in orožje v rokah. Reformatorjem se ne more odreči dobra volja, a manjkala jim je celotnost evangelija, praktično življenje. Njih nastop je bil navdahnjen s strastjo, z egoizmom. In zato je bilo vedno slabše. Prepadi vedno hujši.

Tedaj je nastopil asiški siromak. Z živim zgledom, z odpovedjo od mamona, od vsake ugodnosti. Z ljubeznijo. S Kristusom. In česar učeni reformatorji niso zmogli, je zmogel Asiški ubožec. Imenoval je svoj red: »Ordo fratrum Minorum« — red proletarcev v današnjem smislu. Uspeh se je pokazal takoj. Ljudstvo je šlo za sv. Frančiškom in tudi močotci so morali osramočeni kloniti. Napetost je ponehala, sv. Frančišek je rešil Evropo sigurne revolucije. Njegovi sinovi so nadaljevali njegovo delo. Kadarkoli so se oddaljili od idealov svojega očeta, je red hiral, a vedno so ga znova in znova oplojali in prenavljali Frančiškovi ideali.

In da so danes Frančiškovi sinovi svobodni, se imajo zahvaliti idealom svojega očeta. Upoštevati moramo, da živijo skoro izključno od miloščine ljudstva. Človek bi pričakoval, da sovraštvo ljudstva ne bo delalo izjeme. Mi vedno mislimo, da je vse revolucijsko gibanje

delavstva naperjeno vedno zoper Boga in Cerkev. Toda siromak deli prav rad svoj zadnji kosček kruha s siromakom. Upravičen in razumljiv pa je njegov odpor zoper bogate zatiralce, zlasti če so to ljudje, ki nosijo Kristusa v načelih in ustih, v dejanju pa ne pokažejo niti trohice človeške pravice, kaj li še pravice evangelija ali pa ljubezni!

Tudi da dovolj povedati poteza papeža Pija XI., ki je postavil kat. akciji na čelo ne morda sv. Petra ali sv. Pavla ali kakega apostola, ampak ubožega asiškega proletarca. To se pravi: če bo šla kat. akcija v smeri Frančiškovih evangelijskih idealov in to v dejanju, bo rodila nujno uspeh. Če pa ne bo ubožstvo Asiškega siromaka vodilo te akcije, ampak morda kak drug moment, potem ne bo kat. akcije, ampak popolna reakcija in zgodovina o tej akciji ne bo drugega povedala kot obtožbo za soodgovornost pri polomu Evrope.

Papeževa okrožnica „Quadragesimo anno“

Mnogi se zanimajo za to okrožnico in sprašujejo, kdaj bo pričela izhajati v »Pravici«. Vsem tem bodi povedano, da bomo kmalu z enako skrbjo in pozornostjo obravnavali novo okrožnico kakor smo okrožnico »Rerum novarum«. Znano je, da so glede Rerum novarum v Nemčiji, Franciji in drugod nastala razna nesoglasja glede točnosti prevoda, zato moramo počakati, da dobimo v roke uradni tekst nove okrožnice, da se ne prenačimo v prevodu. Za točen prevod in komentar bo treba časa in dosti študija, zato prosimo potrpljenja. Vsem tistim, ki se za novo okrožnico zanimajo, bi tudi priporočali, naj dobro preštudirajo okrožnico »Rerum novarum«, če je še niso, ker drugače tudi nove okrožnice ki je nekako spopolnenje in nadaljevanje okrožnice »Rerum novarum«, ne bodo mogli prav in dobro umevati.

Atom.

Pismo iz uredništva. Tovariši, premalo opazujete življenje v obratih in izven obratov. Če ne bi bilo tega, bi bili bolj pridni pri dopisovanju. Pri tej priliki Vas tudi opozarjamo, da še ni doba pasjih dni.

stva, je skušala Delavska zbornica tudi omiljevati brezposelnost z direktnimi podporami iz svojega proračuna.

Tudi posredovalno delo zbornice je zavzemalo velik razmah. Samo v letu 1929/30 je izvršila zbornica nad 200 posredovanj v raznih zadevah. Pri tem je posvečala posebno pažnjo učinkoviti zaščiti obratnih zaupnikov ter medznim gibanjem. Merilo za ugled, ki si ga je pridobila naša Delavska zbornica med delavstvom, je dejstvo, da v zadnjih letih v Sloveniji ni bilo tarifnega pokreta, pri katerem ne bi bila zaprosena zbornica za intervencijo.

Z nakupom zgradbe Delavske zbornice in s soudeležbo pri zgradbi zbornice v Mariboru je storila zbornica važno delo za jačanje delavskih organizacij in delavskega pokreta v Sloveniji.

★

Tovariši! Mislim, da mi boste vsi pritrdili, da je Delavska zbornica vršila pozitivno in potrebno delo v korist vsega delavskega stanu pa v občo blaginjo. To pa je zame neovrgljiv dokaz, da smo takrat, ko smo kot krščanska socialistična delegacija v to zbornico vstopili, zavzeli edino pravilno stališče: da moramo nam-

reč v tej zbornici delati v popolni solidarnosti z delavstvom katerihkoli struj in nazorov na dvigu delavstva, delavske zavesti in delavske skupnosti. (Odobranje.) Takrat se naše stališče celo v lastnih vrstah ni razumelo, so se pojavili veliki pomisleki in izrekele bojazni. Rezultati našega dela pa nam dajejo danes na celi črti prav. Delavska zbornica je po nemali naši zaslugi solidarno zastopstvo skupnih delavskih interesov in je zato zasigurana proti vsakemu napadu na ranljivo mesto, kar bi sicer ne bila, če bi se delavci v njej prepirali zaradi raznih teorij, namesto da se skupno branijo proti skupnemu kapitalizmu vseh struj in vseh barv. (Živahno pritrdjevanje.) Prav zaradi tega svojega praktičnega in pozitivnega dela — kajti ona ne brani samo, ampak obenem gradi — vrši tudi važno funkcijo v javnem interesu in v javni socialni zakonodaji. Zato z mirno vestjo pred zastopniki našega krščanskega socialističnega delavstva polagam v imenu našega kluba v Delavski zbornici račun o našem delu in o njega smeri, katera bo, upam, ostala i v bodočnosti ista: Vse delavstvo edino za svoje božje in človeške pravice v poštenih borbi in v poštenem delu za blagor vsega občestva! (Živahno odobranje.)

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

OBCNI ZBOR JUGOSLOV. STR. ZVEZE

Na občnem zboru JSZ dne 31. maja je bilo izvoljeno sledeče vodstvo:

Načelnstvo: Srečko Zumer, Jože Rutar, Milan Valant, Joža Langus, Alojzij Burkelj, Jože Gostinčar, Henrik Sattler in Laniš Lah.

Namestniki: Miro Jeršič, Jože Vrhovec, Katarina Zupan, Maks Vrhovnik, Martin Kopač, Karel Pintar, Jože Petrovčič.

Nadzorstvo: Dr. Aleš Stanovnik, Anton Jež, Oskar Schiller, Jože Baš, France Kordin, dr. Joško Pokorn.

Na seji dne 8. junija se je na novo izvoljeno načelnstvo konstituiralo tako-le: **Načelnik** Srečko Zumer; **I. podnačelnik** Jože Rutar; **II. podnačelnik** Alojzij Burkelj; **tajnik in gospodar** Milan Valant; **blagajnik** Joža Langus; **odborniki:** Jože Gostinčar, Henrik Sattler in Damis Lah.

Na občnem zboru so bile sprejete tudi te-le važne resolucije:

Gospodarski položaj delavstva.

Občni zbor Jug. strokovne zveze ugotavlja, da se življenjski pogoji industrijskega in ostalega delavstva stalno slabšajo. Brezposelnost je vedno večja. Ta težki položaj se more zboljšati edino z aktivnim sodelovanjem državne oblasti same. Predvsem bi bilo nujno potrebno, da bi privatniki in država krili vse svoje potrebe v domačih podjetjih, zlasti pa one produkte, katerih domača industrija producira v zadostnih količinah. Za izvedbo tega naj državna oblast podvzame vsa sredstva, ki so ji na razpolago.

Strokovna organizacija.

Občni zbor Jugoslovanske strokovne zveze ugotavlja, da se razvijajo gospodarske in socialne razmere tako, da niso delavskim težnjam prav nič ugodne. Delavstvo je v stalni borbi za svoj eksistenčni obstanek. Ta borba pa bo za delavstvo le tedaj zmagovita, če jo bo vodilo organizirano delavstvo. Neorganizirano delavstvo je v tem pogledu največji sovražnik delavskih teženj. Zato želi občni zbor JSZ, da se delavstvo organizira v strnjanih vrstah. Tovariše pa prosimo, da gredo med vse tiste tovariše, ki še niso spoznali svoje prve in glavne naloge, in jih z gledom in besedo prepričajo o nujni potrebi organizacije. Na ta način nam bo mogoče doseči zmago in cilje, ki jih zasledujemo v družabnem, gospodarskem in socialnem pogledu.

Duhovna skupnost.

Občni zbor Jugoslovanske strokovne zveze se zaveda, da stoji kršč. socialistično gibanje pred velikimi in težkimi nalogami. Zaveda se pa, da bo kos tem nalogam le takrat, če bodo njegove organizacije zgra-

jene na popolni in absolutni duhovni skupnosti. Preteklost ni bila ugodna za njo. Sedanjost, še bolj pa bodočnost je naša. Zato moramo stremeti za tem, da pridemo čimprej do tega cilja.

Vsak član krščansko socialističnega gibanja mora biti apostol te ideje. Ne smemo se strašiti niti gmotnih niti drugih žrtv. S tega stališča je nujno potrebno, da je vsak član kršč. soc. organizacij naročnik in pospeševalec glasil teh organizacij, v prvi vrsti »Delavske Pravice«. Od te zahteve občni zbor ne more odstopiti, ker je to glavni pogoj za ustvaritev duhovne skupnosti. Vodstvu Jugosl. strokovne zveze pa se naroča, da ta sklep izvrši dosledno in strogo.

Socialna zakonodaja.

Stalno se javljajo tendence, da bi se socialna zakonodaja v naši državi v celotnem obsegu revidirala na slabše. V očigled sedanjemu težkemu položaju delavstva bi pomenilo tako dejanje na eni strani še nadaljnje poslabšanje eksistenčnih pogojev delavca, na drugi strani pa bi se povečala malodušnost in nezaupanje delavstva. Zato pričakuje občni zbor Jugosl. strok. zveze, da bodo merodajni faktori vse take tendence brez nadaljnjega odklonili. Se več. Občni zbor Jug. strok. zveze pričakuje, da se bo socialna zakonodaja še izpopolnila in sicer je potrebno:

1. Da ostanejo določbe zakona o zaščiti delavstva neokrnjene. Še neizvedeni deli tega zakona se morajo izvesti čimprej.

2. Da postane zakon o zavarovanju delavcev v pogledu zavarovanja za slučaj bolezni in nezgode neizpremenjen, da se pa izvede zavarovanje za slučaj starosti, onemoglosti in smrti čimprej, kakor predvideva sedaj obstoječi zakon.

3. Da je zavarovanje za slučaj brezposelnosti nujno potrebno reorganizacije v sledečem pravcu: Prispevki, nabrani v ta namen, se morajo uporabiti izključno za podporo brezposelnih. Vsak brezposelni delavec oz. delavka mora dobiti najmanj to, kar določa in predvideva uredba o dajanju brezposelnih podpor. Slučajni tozadevni primanjkljaj naj krije država iz lastnih sredstev. Organizacija javnih borz dela se mora preurediti v pravcu čimvečje avtonomije z omejitvijo nepotrebne birokracije.

4. Da je z ozirom na obstoječo krizo rudarskega zavarovanja nujno potrebno, da se pristopi k čimprejšnji likvidaciji te krize. Ker je članstvo bratovskih skladnic že sedaj obremenjeno do skrajnih mej s prispevki za zavarovanje, je mogoče to krizo rešiti le z aktivnim sodelovanjem podjetij in države.

5. Da je položaj tobačnih vpokojencev

neizmerno slab in da je daleko pod eksistenčnim minimom. Z ozirom na to je nujno potrebno, da izda monopolska uprava takoj in tak pravilnik, ki bo omogočal vpokojencem tako življenje, kakršnega zaslužijo vpokojenci na podlagi svojega dolgotrajnega in zvestega dela.

6. Z ozirom na organizirano gonjo proti enotnim delavskim zbormicam izjavlja občni zbor Jugosl. strok. zveze, da so delavske zbornice delavstvu in državi nujno potrebne za izpeljavo delavskih problemov. Delitev Delavskih zbornic po raznih poklicih pa smatramo za napad na svobodno odločitev delavstva v lastnih zadevah in vprašanjih, zlasti še radi tega, ker vzdržuje delavstvo delavske zbornice z lastnimi sredstvi. Delitev delavskih zbornic bi pomenila dejansko oslabitev in razdrobitev delavske akcijske sile. Zato stoji občni zbor JSZ neomejeno na stališču enotnih delavskih zbornic. Krščansko socialistično delavstvo se bo borilo proti vsakim napadom, ki bi imeli za cilj bodisi ukinitve delavskih zbornic samih, bodisi razdrobitev zbornic po posameznih poklicih.

Kovinarji.

Katoliška kovinarska internacionala.

Predsedstvo katoliške kovinarske internacionala je zbralo podatke o mednarodno gospodarskem socialnem in strokovnem položaju kovinarjev, katere je na svoji seji dne 2. marca 1951 obravnavalo v Lucernu. Iz poročil moremo ugotoviti, da postaja gospodarski položaj kovinarjev v vseh deželah vsak dan kritičnejši radi stalnega zniževanja plač in vedno naraščajoče brezposelnosti.

Glavni vzrok te ogromne krize vidi vodstvo v modernih tehničnih napravah in pretirani racionalizaciji, katere se brez ozira na položaj delavstva najbolj razvija v kovinski industriji.

Zato predlaga predsedstvo Katoliške kovinarske internacionala Mednarodnemu uradu dela v Ženevi, da vpliva na vse države članice, da energično podpirajo socialno zakonodajo.

Predvsem ugotavlja predsedstvo sledeče: Da je v vseh državah, odkar je uveljavljeno delavsko pravo oziroma svoboda združevanja, zaznamovati porast delavske zakonodaje. Zato želi, da mednarodni urad dela v tem pravcu razvija svoje delo in gradi mednarodno socialno politiko. Najvažnejše je vprašanje ureditve tarifne pogodbenega zakona, zedinjevalnih in poravnalnih obratnih svetov. Nič manj ni važno, da se ustanovijo gospodarski sveti, ki bi urejali, oziroma dolašali višino produkcije.

Predsedstvo naroča svojim zastopnikom v Mednarodnem uradu dela, da te želje kovinarskih delavcev tolmačijo in prenesejo na mednarodni forum.

Vse priključene centrale pa predsedstvo prosi, da o teh problemih v svojem časopisu mnogo razpravljajo in tako skušajo prekvasiti javno mnenje, da bo v spornih slučajih vsa ostala javnost vedno na strani delavcev.

Javornik. Kakor je videti, tovarni to neurejeno razmerje z delavstvom zelo prija. Sicer se vršijo takole včasih kakšni razgovori, ki pa ne dajo nobenega pravega rezultata. Ali se vodstvo tovarne prav nič ne zaveda, da si s tem mnogo škoduje? Kajti

delavec v tem položaju prav gotovo ne vrši svojega dela, kot bi ga, ako bi imel s svojim delodajalcem urejeno pogodbeno razmerje. Videz je, da tovarna delavce izigrava in ne misli resno na sklepanje kolektivnih dogovorov.

Že na zadnjem javnem shodu vsega delavstva je delavstvo energično zahtevalo, da se to vprašanje nesigurnosti zasluška v najkrajšem času uredi in pristopi k rešitvi tega za vse kovinarje tako perečega problema. Vsaj to bi želeli, da tovarna jasno pove, kaj namerava, da moremo potem tudi mi storiti svoje.

Ali smo res samo suhe številke, katere se prestavlja na računskem stroju? Kovinar.

Rudarji

Hudajama. Strokovna skupina rudarjev ima redne mesečne sestanke v Laškem vsako prvo nedeljo v mesecu, pri Sv. Jederti pa vsako tretjo. Nekateri tovariše vidimo na vsakem sestanku, kar je vsekakor hvalevredno. Nekateri pa pozabijo, ali pa imajo druge opravke. Naj vsak tovariš uredi vse svoje zadeve tako, da bo isto nedeljo lahko storil svojo dolžnost, to je, da se bo udeležil sestanka. Saj imamo vendar vedno toliko važnih stvari, da si jih povemo, da zasledujemo vse delavsko gibanje in da tako med seboj gojimo res pravo tovarištvo. Tako bomo postali pravi borci za delavske pravice ter bomo med delavstvom pokazali, da je naš boj potreben in dober. Potem bodo — tako smo uverjeni — tudi oni, ki ob vsaki priliki hujskajo proti delavskim zaupnikom in organizaciji in to v škodo celokupnega delavstva, priznali, da smo na pravi poti. Zato tovariši ne bodimo polovičarski, storimo vse kar od nas zahteva organizacija in kar smo kot člani dolžni storiti. Bodimo povsod redni: pri plačevanju članarine, na sestankih itd. Pri Sv. Jederti bo torej prihodnji sestanek 21. junija.

Lesni delavci

Prevalje. V lesnem industrijskem podjetju »Korotan«, ki je znano kot skrajno nasprotno vsakim težnjam zaposlenega delavstva, so pred kratkim prejeli odpoved 3 delavci (zaupniki) pod pretežno pomanjkanja dela. Mi pa vemo, da je vzroke teh odpustov iskati povsem drugje. Pred nedavnim je delavstvo tega podjetja potom svoje centralne organizacije Jugoslovanske strok. zveze predložilo spomenico, katere je vsebovala razne nerednosti, ki vladajo v tem podjetju.

Gospodje, ki so bili dosedaj vajeni, da je delavstvo na vse krivice in šikane le molčalo, so se pri tem močno razburili, zlasti ker se je delavstvo predzrnilo ziniti zoper obstoječe slabe razmere. Ker bi utegnili organizirano delavstvo podjetju in javnosti dokazati, da mu gre za pošteno delo tudi pošteno plačilo, da ima pravico tudi do človeškega ravnanja pri delu, je treba, da organizacijo razbijejo in pri tem ne štedijo z nobenimi sredstvi. Najboljše sredstvo pa je pri tem odpust zaupnikov. Udari pastirja in ovčice se bodo razkropile. To velja tudi za ljudi, ki izpovedujejo krščansko svetovno naziranje.

Kriza v lesni industriji jim ne služi le za zniževanje delavskih plač in uvedbo skrajno nevdržnih razmer v delu, ampak tudi za razbijanje delavske solidarnosti. Podjetje pa se zelo moti, če misli, da bo s takimi sredstvi zamašilo delavstvu usta, da ne bo govorilo resnice in zahtevalo pravice. Družinskega očeta, ki je nad 8 let zvesto služil podjetju in pri tem trpel občutno pomanjkanje, metati na cesto, se pravi namenoma izigra-

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturnohistorični pomen Marksovega nauka.

(Zbrani spisi župnika Hohoffa.)

(Dalje)

Da se ni prodaja lastne delovne sile (v obliki moderne delovne mezde) pokazala kot izoliran pojav, ampak kot družabni predpogoj produkcije blaga — ta okolnost predpostavlja zgodovinske procese, potom katerih je bila prvotna zveza produktijskih sredstev z delovno silo razdrta; predpostavlja procese, potom katerih si stoji nasproti masa ljudstva, delavci kot nelastniki in nedelavci kot lastniki teh produktijskih sredstev.

Produktivno udejstvovanje svoje delovne sile je omogočeno delavcu pod gospodarstvom kapitalističnega produktijskega sistema šele v tem trenutku, ko stopi na podlagi svoje prodaje (t.j. delovne sile) v zvezo s produktijskimi sredstvi. Ta delovna sila je torej bila pred prodajo ločena od produktijskih sredstev, od predmetnih pogojev svojega udejstvovanja. V tem stanju ločitve ne more biti niti direktno izpremenjena za produktijo vrednosti za njenega lastnika, niti za produkcijo blaga, od katerega prodaje bi mogel (namreč lastnik te delovne sile) živeti. Kakor hitro pa stopi potom prodaje v zvezo s

produktijskimi sredstvi, tvori sestavni del produktivnega kapitala kupca ravno tako, kakor produktijska sredstva.

Denar more kupiti le živo, človeško »delo«, ker je delovna sila svobodnih mezdnih delavcev v stanju ločitve od njenih produktijskih sredstev in ker je ta ločitev ukinjena le s tem, da je delovna sila prodana lastniku produktijskih sredstev, da torej pripada kupcu tudi možnost, da spravi to silo v pogon. S tem pa ni rečeno, da padajo meje te delovne sile skupaj z mejami delovne mase, ki je potrebna za reprodukcijo njene lastne cene.

Produktijska sredstva sama postanejo le predmetne oblike produktivnega kapitala, ali produktivni kapital, od tega momenta dalje, ko jim je bila vtelesena delovna sila kot osebna bitna oblika istega (kapitala). Kakor ni torej človeška delovna sila po svoji naravi kapital, tako tudi niso produktijska sredstva. Ta specifični družabni karakter dobe le pod gotovimi, zgodovinsko razvitimi pogoji.

Kapital ni le reč, ampak neko določeno družabno in gotovi zgodovinski družabni tvorbi pripadajoče produktijsko razmerje. To razmerje je vidno na reči in podeljuje tej reči svojstveni družabni značaj. Kapital ni vsota materialnih in produciranih produktijskih sredstev. Kapital so v kapital spremenjena produktijska sredstva, ki so sama po sebi tako malo kapital, kakor je zlato in srebro samo po sebi denar. Kapital so od gotovega dela družbe monopolizirana

produktijska sredstva, katere predstavljajo napram živi delovni sili posamostojne produkte in pogoje za udejstvovanje te sile. Ta sredstva so torej s pomočjo tega nasprotja posebljena v kapitalu. Kapital niso le v samostojno silo spremenjeni produkti delavcev, produkti kot obvladovalci in kupci produktov, ampak so tudi družabne sile in bodoča, posebno določena oblika tega dela.

Že Adam Smith jasno opredeljuje, da ne obstoja lastnost kapitala v stvarih kot takih in pod vsakim pogojem, ampak da je ta lastnost funkcija, katere je rečem pod raznimi okoliščinami dana ali pa tudi ne.

Poleg mojstra naj govore tudi nekateri njegovi učenci, ki se trudijo, da bi popularizirali Marxov nauk o bistvu kapitala.

C. A. Schramm pravi: »Kdor je pazljivo sledil stvarnemu prepisu socializma z liberalizmom, je moral opaziti, da so naziranja teh strank o vrednosti in o delovanju kapitala diametralno nasprotna.

Socialisti trdijo, da kapital delavca izsesava, da mu odvzame večji ali vsaj velik del njegovega delovnega donosa, ne da bi mu dal za to kako protiuslugo. (Pri tem menimo le tistega kapitalista, ki ne dela, ampak pusti, da deluje za njega njegov denar.) Taka je pa pretežna večina modernih kapitalistov in nosi zato krivdo na naraščajoči bedi in uboštvu mas; zaradi tega se mora voditi boj proti kapitalu.

Liberalizem nasprotno pravi, da je kapital bog, ki rosi blagoslov. Brez kapitala ne bi človeštvo napredovalo. Kapital vzdržuje in redi delavce; s porastom kapitala se dviga tudi splošno blagostanje človeštva, nastaja vedno večja izobrazba, ponravstvenost. Pospeševanje zbiranja kapitala je torej zaradi splošnega blaga nujno potrebno in vsakega, kdor oznanjuje boj proti kapitalu, moramo smatrati za uničevalca napredujoče kulture.

Neglede na tiste, ki osporavajo socializem zaradi jasno razvidnih osebnih koristi, obstoja še veliko število nasprotnikov, kateri se s prej navedenimi naziranjmi strinjajo le zato, ker razumevajo pod kapitalom nekaj drugega kakor socialisti.

Narodno gospodarstvo je namreč zamudilo, da ni postavilo trdnih definicij za pojme, katerih se poslužuje v vsaki narodno-gospodarski razpravi. Vsaka debata se pa mora preliti v prazno besedičenje, kakor hitro obstoje različna mišljenja o osnovnih pojmihi. Če hočemo o kakem vprašanju pametno debatirati, se morata oba dela prej sporazumeti v osnovnih pojmihi, da ne bo kdo menil z isto besedo to, drugi zopet ono. Pojmi so znanstvene računske enote, čijih vrednost mora biti trdno določena.

Liberalizem ima pa drugačno predstavo o pojmu kapitala kakor socializem.

Oglejmo si torej naprej razlago liberalizma o kapitalu. Najboljše bomo to napravili, če navedemo dotična mesta iz

vati delavstvo. Podjetju svetujemo, da odpoved teh delavcev umakne, ker nima nobenega stvarnega razloga za odpust. Delavstvo pa v tem vidi, kako krvavo potrebna mu je organizacija.

Železniki. V nedeljo 14. junija se vrši članski sestanek organiziranega delavstva ob pol 8. zjutraj v Društvenem domu v Železnikih. Vabimo vse tovarše, da se tega sestanka gotovo udeležijo.

Bohinjska Bistrica. Članski sestanek organiziranega delavstva se bo vršil v nedeljo 14. junija ob 1. popoldne v Društvenem domu v Bohinjski Bistrici. Pride zastopnik iz Ljubljane. Vabimo vse delavce, da pridejo med nas na sestanek.

Cestarji.

Banovinski cestarji.

Kraljeva banska uprava dravske banovine je odredila 10 oziroma 9 urni delavnik za banovinske cestarje. S to odredbo so bili cestarji zelo prizadeti in so potom Jugoslovanske strokovne zveze naslovili na bansko upravo sledečo spomenico:

Z odlokom Kr. banske uprave V.-M. 693/1 z dne 14. februarja 1931 se je odmeril banovinskim cestarjem delovni čas, ki znaša v poletnih mesecih 10 in v zimskih mesecih 9 ur dnevno. S tem je upostavljen 9 urni delovni čas.

Banovinski cestarji ugovarjajo tej odmeri delovnega časa ter utemljujejo svoj ugovor s sledečim:

1. Gorenja odredba nasprotuje § 6 zakona o zaščiti delavstva. Če smatra Kr. banska uprava, da za banovinske cestarje ne velja zakoniti 8 urni normalni delovni čas, naj o tem odloči minister za socialno politiko.

2. Glasom točke 27. člena 8. uredb o službenem razmerju državnih cestarjev in njihovih prejemkih iz leta 1929, katera velja tudi za banovinske cestarje, je določen 8 urni minimalni delovni čas. S tem je dana možnost, da se delovni čas cestarjev določi tudi preko 8 ur na dan. Pri tem pa se je treba ozirati na določbe § 6. odst. 6. zakona o zaščiti delavcev, ki pravi, da v ostalih podjetjih razven podjetjih, navedenih v § 1. zakona o zaščiti delavcev, traja delovni čas 8 do 10 ur na dan po naravi in teži posla.

Delo na cestah, pri katerem je cestar izpostavljen vsem vremenskim neprilicam, bi nikakor ne smelo biti odmerjeno po najvišji možnosti, ki jih daje zakon.

3. Delo cestarja pa ni samo težko, ampak tudi slabo plačano. Cestar s sedanji prejemki nikakor ne more preživljati sebe in svoje družine. V skladu tega je nujno prisiljen iskati življenjskih sredstev še drugje. Tisti, ki imajo kaj lastne zemlje, si pomagajo s tem, da po končanem delu obdelujejo zemljo. Tisti, ki nimajo ničesar, in teh je ogromna večina, pa morajo po končanem delu na cesti v dnine, da si kaj prislužijo za preživljanje. Deseturno delo jim onemogočuje vsak postranski zaslužek in jih s tem spravlja v skrajno nevarno položaj.

4. Po dosedanjih razdelitvah delovnega dneva bodo cestarji v zimskem času do 6. ure zvečer na delu, čeravno je ob tem času že ob pol peti uri tema in je vsako delo na prostem nemogoče.

Z ozirom na zgoraj navedeno želijo cestarji, da se jim odredi 8 urni delovni čas in sicer tako, da bodo delali v poletnih mesecih, ko je več dela in daljši dan, 9 ur, pozimi pa 7 ur na dan. Delo v poletnih mesecih, to je od 1. aprila do 1. oktobra, naj traja od 7 do 12 ure in od 13 do 17. Delo v zimskih mesecih, to je od 1. oktobra do 30. marca, pa od 8 do 12 in od 13 do 16 ure.

S tem delovnim časom ne bi bilo delo na cesti prav nič prikrajšano zlasti, ker je v zimskih mesecih daljše delo na prostem itak nemogoče. Ravno tako pa v poletnih mesecih delavec v 9 urah dela na prostem popolnoma izčrpa delovne moči. Vsako daljše delo

bi bilo zgolj nesmisel, ki otežkočuje položaj cestarja, delu samemu pa ne prinaša pravih nobenih koristi.

Cestarji zato prosijo kr. bansko upravo, da upošteva gorenje težnje in svoj odlok po navedenih predlogih spremeni.

Kraljevska banska uprava naj ima pred očmi, da bo uspešno delo na cestah posebno sedaj, ko so ceste vsled večjega prometa potrebne vedno večje paznje in nege, le tedaj uspešno, če bo tudi cestar preskrbljen z vsem, kar nujno rabi za svojo ekzistenco.

Ni pa danes za cestarje pereče samo vprašanje delovnega časa. Treba bo stremeti za tem, da se službeno razmerje, zlasti kar tiče plač ter preskrbe za starost in onemoglost, tako uredi, da bo odgovarjalo potrebam in razmeram cestarjev.

Za doseg tega je nujno potrebno, da so vsi cestarji organizirani v strokovni organizaciji. Opozorjamo na cestarje, ki še niso organizirani, da to nemudoma store. V to svrhu naj se obračajo na JSZ v Ljubljani, palača Delavske zbornice, pri kateri je organiziranih že večje število cestarjev.

Viničarji

Kapela. Dne 31. aprila se je vršil občni zbor skupine ob jako lepi udeležbi. Poročila tajnika, predsednika in blagajnika so bila najlepše sprejeta. Tako tudi nadzorstvo. Izvoljen je bil prejšnji odbor, ki go ivotirjo tovarši: Vaupotič Franc, Knez Ivan, Kozar Jožef, Vrbancič Jožef in Zadravec Franc. Namestniki so: Hojs Jakob, Muhič Ivan in Trnovac Jakob. Nadzorstvo: Fekonja Jakob, Grosman Jakob in Verzel Jožef. Po važnem poročilu tajnika zveze tov. P. Rozmana se je razvila zelo živahna in stvarna debata predvsem o izdajanju bolniških podpora. Tov. Hojs in nekateri so kritizirali dejstvo, da nekateri člani za najmanjšo malenkost že hočejo podpore, dočim drugi, ki so bili bolj potrebni, ki so imeli težke slučaje bolezni v družini in so bili prisiljeni klicati celo zdravnika na pomoč, prijave za podporo niso poslali, ker smatrajo, da ne gre vleči za vsako stvar našega skupnega premoženja v podpornem skladu. Občni zbor skupine je soglasno odobril in sprejel predlog tov. Hojs Jakoba, ki se glasi: Vsi člani skupine brez izjeme se morajo v svrhu zdravljenja vsikdar poslužiti ubožnega lista in svojega okrožnega zdravnika. Strogo naj se pazi povsod, da nihče ne bo zahteval podpore, ki ni iskal pomoči zdravnika in ki ni v resnično nujnem slučaju. Zato mora biti prijava za bolniško in nezgodno podporo podpisana od zdravnika, pri katerem je član iskal pomoči, in od priu ter svojega zaupnika. Tako je tudi prav in drugače ne sme biti. Podporni sklad je ustanovljen le za pomoč v najhujših težkih položajih bolezni ali telesne nezgode, nikakor pa ne za vsako malenkost. Kdor misli varati in izkoriščati organizacijo, tak goljufa pravzaprav sam sebe. Sebičnost in profitarstvo le povsod preganjajmo!

Gornja Radgona. Dne 7. junija se je vršil občni zbor skupine. Kakor vsikdar, tako tudi sedaj, je bila udeležba najboljša. Tudi tukaj so ostali v odboru dosedanj tovarši. To je gotovo najboljši izraz zaupanja, ki ga imajo in ga morajo imeti člani v svoje voditelje skupin. Voditelji pa morajo to izkazano zaupanje tudi pravilno znati tolmачiti, to je, da gredo vedno in povsod za ugled, razmah in koristi svojih organiziranih viničarjev, tovaršev in vzporedno s tem za uveljavljanje kršč. socialističnih načel. Člani morajo svoje voditelje spoštovati, jim pri vsem iti kar najbolj na roko, da se njihovo delo lajša in prinaša uspehe. Odborniki in zaupniki pa morajo najprej skrbeti za medsebojno soglasje; zahrbtnosti, zavisti in sebičnosti ne sme nobeden gojiti. Vsi morajo biti neustrašeni borci za pravice tlačanih s svojim praktičnim krščanskim življenjem pa morajo biti za vzgled vsem. Vljudnost,

pravičnost in tovariška ljubezen mora biti do vsakega. Zvezo je zastopal tov. Mir Andrej, kateri je podal jako lepo poročilo o vseh važnejših vprašanjih, ki se tičejo notranje ureditve organizacije. Tako je zopet minul en občni zbor, za prihodnjega pa se vsi že od sedaj pripravljamo, to je, pridobivajmo povsod članov, skrbimo za redno zbiranje članarine, za rednost mesečnih sej, za večkratne sestanke, predavanja, za stalne dopise od skupine v Del. Pravico in da se bode red in pravica izvajala povsod.

Ljutomer. Občni zbor naše skupine se vrši dne 28. junija ob 8. v Katoliškem domu. Odborniki in zaupniki razvijmo jako agitacijo da se občnega zbora v največjem številu udeležijo tudi neorganizirani viničarji iz ljutomerske okolice.

Sv. Miklavž pri Ormožu. Naši dosedaj rjavji vinski griči so pozeleneli od bujne rasti trte. Tu in tam se tudi že plavijo, viničar je že začel s prvim škropljenjem. Puhali bo žveplo, brizgal bakreni vitriol, trpljenje je na višku. Pa tudi drugače v življenju organizacije se povsod že čutijo priprave za »Viničarsko tombolo«, katera bo 29. junija ob 4. popoldne v društveni dvorani. Glavni dobitek so: novo moško kolo, vreča moke, moško obleka, 200 Din in nova žepna ura. Zraven bo pa še 200 raznih in krasnih dobikov. Povsod pri naših prijateljih bomo potrkali za kakšen dar. Vsi člani skupine pa po svojih močeh prispevajmo za dobitek. Na tombolo pa že sedaj vabimo tudi vse tovarše bližnjih okoliških skupin. Tako Ljutomerčane, Bollenčane, Humčane, Litmerčane in Svetinčane. Samo pri nas in samo dne 29. junija bo mogoče dobiti za 3 Din (toliko stane karta) moško kolo, vrečo moke, celo obleko, žepno uro, posebno pa denarja 200 Din. To bo »šlajnci! Karte bomo prodajali vnaprej pri naših zaupnikih povsod, tako da bo dne 29. junija že vsak imel zadostno število srečk.

Delavsko združništvo

Viničarska kreditna zadruga.

V smislu pravil zadruge, mora biti občni zbor razglašen 8 dni prej vsem članom. Ker pa je zadnja »Delavska Pravica« izšla pozneje kakor po navadi, so nekateri člani bili o občnem zboru obveščeni le par dni prej. Zato se občni zbor zadruge dne 7. junija, ni vršil, ampak se sedaj vrši dne 28. junija ob 3. uri popoldne v prostorih zadruge v Slamenjaku pri Ljutomeru. Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Računski zaključek za leto 1930. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti. Dolžnost vseh, ki so člani zadruge je, da se sigurno udeležijo občnega zbora.

Načelstvo.

Vabimo na občni zbor Delavske založbe, ki bo v ponedeljek 15. junija t. l. v poslovnih prostorih ob pol 8 zvečer. Dnevni red običajen. Radi morebitne nesklepnosti se vrši občni zbor pol ure pozneje na istem prostoru z istim dnevnim redom in ob vsaki udeležbi.

Krekova mladina

Jesenice. — Vsem materam in očetom. Centrala »Krekovih družin« v Ljubljani, bo kakor druga leta tudi letos priredila poitniško kolonijo za mladino in sicer v Martuljeku, žel. postaja Gozd (pred postajo Dovje, Gor.). Ker je taka kolonija v zdravstvenem kakor vzgojnem oziru prav posebno za delavsko deco važna, je tudi naša skupina v sporazumu s centralo Krekovih družin oskrbela jeseniški deci udeležbo v tej koloniji. Kratka pojasnila: Sprejemo se otroci od 6 do 14 leta. V koloniji so vedno, ponoči kakor podnevi, pod strogim strokovnim nadzorstvom voditeljev (profesorja, zdravnika, duhovnika) in so vedno bodisi v družbi, bo-

disi posamezno okupirani z delom, igro, športnimi vajami, izvidništvom in predavanji. Kolonisti se bodo v krajših in daljših izletih povzpeli na lažje dostopne vrhove Karavank in Julijskih Alp. Nameščeni bodo po vseh higijenskih predpisih po šotorih (zrak, gibanje, sonce), ki jih preskrbi uprava kolonije. Kolonija traja od 12. julija do 2. avgusta. Prispevek za eno osebo za en dan znaša 12 Din. Všteta je hrana štirikrat na dan, izleti, nadzorstvo, stanovanje, ev. zdravlila itd. brez potnih stroškov do postaje Gozd-Martuljek.

Starši! Osrečite svojo deco vsaj za par dni iz tega revnega življenja in jo pošljite v to kolonijo v sveži zrak, kjer bo v pravi otroški zabavi čula in našla zares mnogo lepega. Kjer bi ti sicer nizki stroški radi našega bednega položaja še ne dovoljevali udeležbe v koloniji, bo organizacija sama skušala oskrbeti znesek, ki bo te stroške še znižal. Zato prijavite svojo deco. Kolonije se lahko udeležijo tudi otroci, čeprav niso očetje pri naši organizaciji ali ne delajo v tovarni. Povejte o tej koloniji tudi vašim prijateljem. Stroški za te pa ostanejo kot so zgoraj navedeni. Vsa pojasnila in prijave v pisarni skupine najkasneje do 19. junija.

Rudarski Pravilnik

Minister za šume in rude je izdal naredbo o ustanovitvi fonda za preskrbovanje brezposelnih rudarskih delavcev pri bratovskih skladnic in pobiranju prispevkov za ta fond s sledečo vsebino:

1. Z dnem 1. aprila 1931 se osnuje pri vsaki bratovski skladnici za zavarovanje delavcev in osebja pri rudarskih podjetjih v kraljevini Jugoslaviji poseben »Fond za preskrbovanje brezposelnih rudarskih delavcev«.

Organizacija tega fonda in redni upravni stroški tega fonda so po enakih delih v breme dosedanjih treh gran zavarovanja v bratovskih skladnicah.

2. Izza 1. aprila 1931 morajo pobirati vsi podjetniki, katerih delavstvo je že zavarovano ali mora biti zavarovano pri bratovskih skladnicah, ob izplačevanju delavskega zaslužka posebne prispevke v korist fonda za preskrbovanje brezposelnih rudarskih delavcev, in sicer:

a) od delavskega kosmatega zaslužka za vsakega delavca pri svojem podjetju najmanj 1½‰ (eden in pol od tisoč);

b) za svoje podjetje prav toliko, kolikor znaša seštevek prispevkov vseh delavcev tega podjetja za omenjeni fond.

Zgoraj navedni skupni prispevki tako delavcev kakor podjetnikov se morajo vplačevati istočasno in na isti način kakor ostali prispevki v bratovsko skladnico.

3. Upravo in poslovanje fonda za preskrbovanje brezposelnih rudarskih delavcev, vrste in višino podpore brezposelnim rudarjem predpišem s posebnim pravilnikom.

4. Ta uredba stopi v moč od dne razglasitve v »Službenih novinah«.

Ta naredba je stopila v veljavo že meseca aprila. Ni izšel pa še pravilnik. Zaradi tega bratovske skladnice še ne razdeljujejo podpor. Je pa nujno potrebno, da izide tudi ta pravilnik čimprej. To stanje povzroča namreč le hudo kri med rudarji, zlasti pa povzroča splošno zmedo in neorientiranost.

Bastiat, ker velja ta še danes kot apostol gospodarskega liberalizma.

V svojem spisu »Kapital in obrestovanje« pravi Bastiat: »Nekateri ljudje si domišljujejo, da je kapital le denar, in mu zaradi tega odrekajo vsako ploditveno zmožnost. Vsekakor je novc nespodoben, da bi se pomnožil s parjenjem. Toda neresnično je, da bi kapital pomenil isto kot denar. Že pred odkritjem žlahtnih kovin so obstojali kapitalisti. Upam si celo trditi, da je bil takrat kakor sedaj vsak več ali manj kapitalist. — Kaj je torej kapital? Obstoji iz dveh reči. Prvič iz snovi in svrhu predelavanja, v kolikor jih ne moremo zaradi porabljenega truda dati brezplačno. N. pr. volna, predivo, usnje, svila, les in slično. — Drugič iz orodja, katerega se človek poslužuje, da more izvrševati delo: ročno orodje, stroji, ladje in slično. — Brez teh reči ne bi bilo človeško delo izdatno, ne bi skoraj ničesar ustvarilo; in vendar so te reči same predpostavljale dolgo trajno delo. Zaradi tega polagajo veliko vrednost na posest teh reči. Iz tega vzroka je čisto v redu, da jih izmenjavajo in prodajajo, da vlečejo iz njih dobiček, če jih sami uporabljajo ali pa da zahtevajo odškodnino, če jih drugemu posodijo.«

Liberalizem smatra torej, da je že v vseh pripravah, surovinah in orodjih kapital. V tem smislu moremo seveda trditi, da je bil vsak že od nekdaj kapitalist. Kajti ljudje so imeli v vseh časih potrebna orodja, s katerimi so si ustvarjali vse potrebno za življenje.

Če je že to kapital, ima liberalizem prav, če vidi v vsakem delavcu kapitalista. Kajti vsak človek v naši klimi ima tako ali tako obleko, da pokriva svojo nagoto. Med tem ko se zadovolji Bastiat s tem, da uvrsti vse ljudi med kapitaliste, gre eden najučenejših naših ekonomov, profesor Roscher v Lipskem, vendarle korak naprej in uvrsti čisto resno med kapitaliste tudi hrčke in svizce. V svoji učni knjigi piše: »Živali, ki prespe zimo, imajo tudi že zaloge in stanovanja. Torej kapital.«

Kdor vidi, kakor profesor Roscher, v vsakem stanovanju in v vsaki zalogi hrane kapital, mora navadno smatrati vsak boj proti kapitalu za nesmatratno dejanje, ker, kakor znano, omogočuje ekzistenco današnjega človeštva šele to, da so na razpolago »kapitalne vrednote«. Mi vsi, ki živimo v severni klimi, moramo le zaradi tega obstati, ker so bili pred nami v dolgem tisočletnem delu ustvarjeni predpogoji današnjega družabnega in gospodarskega stanja. Tekom te dobe so bile ukročene domače živali, pragozdi iztrebljeni, močvirja izsušena, zemlja obdelana, ceste zgrajene, vasi in mesta sezidana itd. »Že prej izvršeno, nabrano, nakopičeno delo« — tako definirajo tudi starejši ekonomski pojem kapitala. V Zvezi, v kateri definirajo meščanski ekonomski pojem kapitala, pa moremo jasno spoznati, da niso s to definicijo zadovoljni, da ne morejo iti preko dejstva, da ustvarja kapital dohodek. Zaradi tega priključijo Bastiat svoji razlagi o pojmu kapitala razpravo o

upravičenosti obresti, dobička, ki nastaja iz posesti kapitala. Indirektno torej priznava, da so obresti, renta, dobiček v zvezi s pojmom kapitala. Pa tudi v navadnem izrazu ne pade nikomur v glavo, da bi imenoval delavca, ki poseduje lopato in ki si z njo služi kruh, ali pa lesnega delavca, ki gre v gozd z živem, ki zadostuje za nekaj dni, da more opravljati svoje delo, — kapitalista. Nobeden ne pravi, da je šel ta ali oni na delo s svojim kapitalom. Že v navadnem izraževanju smatrajo ljudje za kapital dobrane, čijih posest povzroča dohodek brez lastnega dela.

Kapitalne dobrine: Zaloge, surovine, orodja ustvarjajo posestniku le tedaj dohodek, če jih uporablja za novo produkcijo. Zaradi tega pridajajo liberalni ekonomski svoji definiciji v pojmu kapitala navadno pripombo, da se mora smatrati le tisti del dobrin kapitala kot kapital, kateri se ne uporabi takoj, ampak se zbira in prihrani za bodoče namene.

Ves dohodek obstoja v vrednostnih predmetih. Vsi predmeti pa imajo le toliko vrednosti, kolikoršno za to potrebno družabno delo je v njih obseženo. Kapital ne ustvarja nove vrednosti. Vse dobrine kapitala postanejo le v tem slučaju kapital, če je dana možnost, tuji donos dela kasirati (prejeti). — V tem smislu so obstojali že tisočletja kapitalisti in kapital. Najprej nastopi kapital kot le trgovinski in oderuški kapital. Kot trgovinski kapital hoče potom cene nega nakupa in dražje prodaje iz denarja več denarja narediti. Kot oderuški ka-

pital pa izrablja stisko in zadrego sočloveka, da mu da obrestonosno posojilo; torej da bi prejel za denar več denarja. Kdor pa vzame več vrednosti, kakor je dal, vzame tuj delovni donos, ker obstoja vrednost le v delu.

»Trgovinski in oderuški kapital je torej obstojal že v prejšnjih časih. Moderni ali industrijski kapital je pa nastal šele, ko morajo svobodni delavci svojo delovno silo postaviti na trg in tako tistim, ki posedujejo dobrine kapitala: Surovine, orodje, zaloge ali tem odgovarjajočo vrednost, denar, nudijo možnost, da nastopijo kot prekupčevalci v izrabi dela in kapitala. Sedaj dobijo posestniki teh dobrin možnost, da delajo iz denarja več denarja, vedno več denarja, to je, da si prilastijo vedno in vedno več ter vedno znova tuj delovni donos.«

Pazljivi čitatelj bo mogel že iz teh označb spoznati razliko, katera obstoja med liberalnim in socialističnim pojmom kapitala. Liberalni pojem kapitala vidi že v vsakem posedovanju dobrine kapitala, vsekakor pa prizna, da je le oni del dobrin, ki ga uporabljajo za produkcijo, kapital. Liberalizem trdi, da je kapital vedno obstojal in da je to le hudobija socialistov, če govore o sedaj obstoječem kapitalističnem produkcijskem načinu. (Dalje).

DELAVSKE TAVOR
bo 21. junija pri
Sv. Barbari pri Prevaljah

To in ono

Jesenice. V nedeljo dne 14. junija t. l. gremo vsi Krekovi, strokovničarji in naši prijatelji na Golico. Odhod ob 8. zjutraj po prihodu turističnega vlaka. Zbirališče pred kolodvorom. Izlet ima predvsem namen, da se med seboj spoznamo. Pridružijo se nam tudi Borci iz Ljubljane v krojih. Popoldan družabni razgovor v mali dvorani KPĐ. To variši, glejmo, da naš bo čim več! Nobenega ne sme manjkati! Naše geslo mora biti: »Ven v naravo!« Živi borba!

Vevče. Poročil se je tov. Pangeršič Ivan, tajnik strokovne skupine papirniškega delavstva in predsednik Krekove družine Zalog-Sp. Kašelj, z gđ. Zajc Ivanko. Mlademu paru želimo obilo božjega blagoslova.

Nove knjige

Družba sv. Mohorja v Celju je založila knjigo »Okrasne spenjavke za vrh in dome«. Knjigo je spisal znani strokovnjak ing. agr. Ciril Jeglič. V tej knjigi so zbrane vse za

naše razmere prikladne spenjavke. Dano je navodilo, kako in kje jih naj uporabljamo. Naši ljudje streme vedno bolj za tem, da imajo svoje hiše, pa tudi delavci, okrašene s cvetjem. Zaradi tega je ta knjiga velike važnosti. Za ude stane broš. 21 Din, za neude 28 Din, vezana 30 Din odnosno 40 Din.

POSTRANSKI ZASLUŽEK.

Iz vseh krajev Slovenije iščemo provizijske zastopnike, posebno pa iz krajev, ki so izrazito kmetijskega značaja. Reflektanti naj pošiljajo svoje ponudbe na uredništvo »Del. Pravice« v Ljubljani, Miklošičeva cesta 22-1.

5. JULIJA DELAVSKE TABOR v Ovšišah pri Podnartu

**Doma in na cesti,
v vrtu in pri izletu**
dobri in poceni platneni čevlji

„VIKTORIA“
s šivanimi gumi podplati

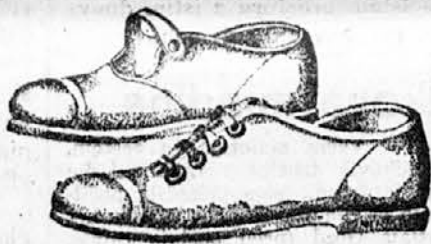
DETALJNE CENE PO PARU:
številke 24-27, 28-34, 35-41, 42-46

Dinar 30·35·50·60·

Dobilo se v vseh trgovinah čevljev.
Na veliko pri Palme Zagreb, poštni predal 226.

Na vsakem podplatu
zaščitni znak
WIMPASSING

Ugodna
fazona,
elastična
hoja!

Sive, bele in
črne za
šivanje in
na špango.

**Domači
izdelek.**

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

Korakal je dalje. Veselje do živžganja mu je prešlo in čim višje se je dvigala »bela hiša« izmed grmovja, tem tesneje mu je bilo pri srcu. Že je mogel razločiti nekaj plot, ki je obdajal drevje in skozi špranje med listjem je videl dolgo, nizko poslopje, ki ga iz daljave ni nikdar opazil. Za njim se eno in v črni votlini visok plamen, ki je švigal sem in tja. To je morala biti kovačnica, — a kako, da še v nedeljo delajo?

Nerazložljivo veselje, da bi jokal, ga je zgrabilo, in ko je slepo drvel naprej, so mu drle solze iz oči.

Nenadno je zagledal pred seboj širok jarek, do roba poln vode. Vedel je, da ne bo mogel čez, a tema ga je silila, naj poskusi okoli, in prihodnji hip se je gosta umazana voda zgrnila nad njim. Moker do kosti, pokrit s plastjo blata in alg, se je spet privlekel na suho.

Poskušal je obleko sušiti, sedel je na trato in zrl proti »beli hiši«. Ves pogum mu je upadel, in ko ga je nazadnje začelo zebsti, se je vrnil žalostno in počasi domov.

4.

Poletje, ki je prišlo, je prineslo Meyhöferjevi hiši samo stisko in skrb. — Prejšnji posestnik je odpovedal vknjižbo in nikjer ni bilo upanja, da bi kdo mogel posoditi potrebno vsoto.

Meyhöfer se je vozil tedensko tri-, štirikrat v mesto in se vračal domov pozno na večer pijan. Včasih je ostal tudi čez noč zunaj.

Elsbeth je v takih nočeh sedela v postelji in strmela v temo. Pavel se je pogosto zbudil, ko je slišal njeno lahno ihtenje. Potem je nekaj časa ležal tiho kot miška, zakaj ne bi ji bil rad dal čutiti, da bedi, a končno je tudi sam začel jokati.

Mati je nato utihnila in če le ni hotel nehati, je vstala, ga poljubila in pobožala po licu, ali pa mu je rekla:

»Pridi k meni, fant!«

V hipu je bil pokoncu, zlezel v njeno posteljo in na njenem vratu spet zaspal.

Oče ga je pogosto pretepal. Redkokdaj je vedel zakaj. A sprejemal je udarce kot nekaj, kar se je razumelo samo po sebi.

Nekega dne je slišal, kako je oče zmerjal mater.

»Nikar ne joči, ti solznica,« je rekel, »le zato si na svetu, da večaš mojo revščino.«

»Ampak, Maks,« je odgovorila nalahno, »kaj bi rad zabranil tvojim, da nosijo nesrečo s teboj? Ali ni treba, da smo še složnejši, če se nam slabo godi?«

Omehčal se je, zval jo je svojo dobro ženko in obkladal samega sebe s hudimi psovskami.

Elsbeth ga je skušala pomiriti, ga prosila, naj ji zaupa in naj bo pogumen.

»Seveda, pogumen — pogumen!« je znova planil v jezo in zavpil: »Ženske lahko modro govorite, ko sedite doma in ponižno razgrinjate predpasnik, da vam sreča ali nesreča pade v naročje, kakor jo pošlje ljubo nebo; moški pa moramo ven v sovražno življenje, moramo se bojevati in stremeti in se preganjati okrog z vso mogočo sodrgo. — Pojdite se solit z opomini. Pogumen bodi, da, da — pogumen bodi!«

Z grmečim korakom je odšel iz sobe in velel zapreči, da bi se podal na vsakdanjo pot.

Ko se je vrnil in prespal pijanost, je dejal:

»Tako — zdaj je tudi zadnje upanje šlo po vodi. Proklet Jud, ki mi je hotel vriniti denar po petindvajset od slo, pravi, da noče imeti nič več z mano. No, naj pa pusti... Pokašljaj se nanj... Že o sv. Mihelu bomo zares šli lahko beračiti, ker to pot nam res ne bo ostalo niti toliko, kot je črnega za nohtom. Ampak to ti rečem — tokrat ne preživim udarca — človek, ki ima še kaj časti, mora gledati nase, in če me boste lepega jutra videli kako bingljaj gori na tramu, se nikar nič ne čudite.«

Odkritosrčen sluga. V banko pride neki gospod in vpraša slugo: »Ali je gospod ravnatelj Poštenjak doma?« Na to odvrne sluga: »Oprostite! Tukaj ni noben ravnatelj pošten.«

Še ena iz banke. Možak z dežele pride v banko in nagovori bankirja s sledečimi besedami: »Gospod bank-

roter...« Bankir ga pa takoj zavrne: »To še nisem, zgodi se pa lahko.«

Berač. Berač odpre vrata in reče: »Najponižnejše prosim za mili dar.« Gospod v hiši pa ga zavrne: »Ne dam nič. Pride preveč nevednih.« Nakar se odreže berač: »Potem daste pač vsakemu toliko, kolikor meni.«

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica šte. 3

je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji

Ima vlog nad Din 460.000.000.—

Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo

Vloge sprejema na knjižice in na tekoči račun — Naložbe proti odpovedi obrestuje po dogovoru, kar najbolj ugodno

Posojila dovoljuje na posestva, menice in vrednostne papirje čim najceneje

Za male trgovce in obrtnike ima kreditno društvo, za pupilne naložbe pa sodni depozitni oddelek

Za varčevanje mladine izdaja domače hranilnike, za pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice

Telefon številka 2016 in 2616

Poštni čekovni račun številka 10533

Uradne ure za stranke so od 8. do 12.30

Mati je strašno zavpila in oklepala roke okrog njegovega vratu.

»Na, na, na,« jo je miril, »saj nisem tako hudo mislil. Ženske ste res preveč bedni stvori. Ena sama beseda vas vrže po tleh.«

Mati je boječe stopila od njega, a ko je odšel iz sobe, je sedla k oknu in s skrbjo zrla za njim, kot da bi si že zdaj lahko kaj naredil.

Od časa do časa jo je preletelo drgetanje, kot da bi jo zeblo...

V noči, ki je prišla za tem dnem, se je Pavel zbudil in zapazil, kako je vstala, vrgla nase spodnje krilo in stopila k oknu, s katerega je segal pogled do bele hiše. Zunaj se je lila svetla mesečina — morda je mati res gledala tja. — Sedela je kake dve uri — in negibno strmela ven. — Pavel se ni ganil. Ko je pričel vstajati jutranji somrak in je stopila od okna, je trdno zatisnil oči, da bi se delal, kot da spi. Poljubila je najprej dvojčici, ki sta počivali druga ob drugi v objemu, potem je prišla k njemu in ko se je sklonila nadenj, je čul kako je šepetala: »Bog, daj mi moči! Saj mora biti!« Zaslutil je, da se je pripravljalo nekaj nenavadnega.

Ko se je drugo popoldne vrnil iz šole, je videl mater, da sedi v uti oblečena v nedeljsko obleko z ogrinjalko na ramah. Lica so ji bila še bolj bleda kot sicer, roke, ki jih je spustila v naročje, so ji drhtele.

Zdelo se mu je, da je čakala nanj, zakaj ko ga je vzrla, se je oddahnila.

»Kaj greste z doma, mama?« je vprašal začudeno.

»Da, fant...« glas se ji je tresel — »ne v vas — morate obleči nedeljsko obleko — zametasti suknjič je uničen — a iz sivega sem zdrgnila madeže — ta bo še dober — in čevlje si moraš namazati — samo brži!«

»Kam bova pa šla, mama?«

Objela ga je in tiho rekla:

»V »belo hišo!«